

Doira ta'limida davlat ta'lim standartlarini takomillashtirish yo'nalishlari

Komil Buronovich Xolikov
BXU

Annotatsiya: Mazkur ilmiy ish “Doira ta'limida davlat ta'lim standartlarini takomillashtirish yo'nalishlari” mavzusiga bag'ishlanib, unda milliy zarbli cholg'u - doirani o'qitish jarayonida davlat ta'lim standartlarining o'rni, mazmuni va takomillashtirish zarurati ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda doira ta'limining uzluksiz ta'lim tizimidagi ahamiyati, DTSning kompetensiyaviy yondashuv asosida qayta ko'rib chiqilishi hamda ta'lim mazmunini zamonaviy pedagogik talablar bilan uyg'unlashtirish masalalari yoritiladi. Annotatsiyada doira ijrochiligi bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarni bosqichma-bosqich shakllantirish, baholash mezonlarini takomillashtirish, nazariya va amaliyot uyg'unligini ta'minlash yo'nalishlari asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari doira ta'limi sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: doira, ta'lim standarti, DTS, pedagogika, metodika, kompetensiya, milliy cholg'u, ijrochilik, baholash, innovatsiya

Directions for improving state educational standards in circle education

Komil Buronovich Kholikov
BSU

Abstract: This scientific work is devoted to the topic “Directions for improving state educational standards in circle education”, in which the role, content and need for improvement of state educational standards in the process of teaching the national percussion instrument - circle are scientifically analyzed. The study covers the importance of circle education in the continuous education system, the revision of the DTS based on a competency-based approach, and the harmonization of the content of education with modern pedagogical requirements. The annotation substantiates the directions for the gradual formation of knowledge, skills and qualifications in circle performance, improving assessment criteria, and ensuring the harmony of theory and practice. The results of the study will serve to improve the quality of circle education.

Keywords: circle, educational standard, DTS, pedagogy, methodology, competence, national instrument, performance, assessment, innovation

Kirish. Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish, milliy madaniyat va san'atni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, musiqa ta'limida davlat ta'lim standartlarini (DTS) zamonaviy talablar asosida yangilash va takomillashtirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu jarayonda milliy cholg'ular, jumladan doira ta'limiga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Doira o'zbek milliy musiqa madaniyatida muhim o'rin egallagan zarbli cholg'u bo'lib, u xalq marosimlari, an'anaviy ansambllar va professional ijrochilikda keng qo'llaniladi. Shu bois, doirani o'qitish jarayonini ilmiy asoslangan, tizimli va zamonaviy yondashuvlar asosida tashkil etish zarur. Bu esa bevosita davlat ta'lim standartlarining mazmuni va sifatiga bog'liqdir.

Davlat ta'lim standartlari ta'lim mazmuni, o'quv yuklamasi, bilim, ko'nikma va malakalarga qo'yiladigan minimal talablarni belgilab beradi. Doira ta'limida amaldagi DTSni takomillashtirish orqali o'quvchilarning ijrochilik salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish, ularning musiqiy va ma'naviy rivojlanishini ta'minlash mumkin. Shu nuqtai nazardan, ushbu ish doira ta'limida DTSni takomillashtirish yo'nalishlarini ilmiy jihatdan asoslashga qaratilgan.

ASOSIY QISM

1. Doira ta'limida davlat ta'lim standartlarining nazariy asoslari

Doira ta'limi milliy musiqa pedagogikasining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, o'zbek xalqining boy musiqiy merosi va an'alariga tayanadi. Doira nafaqat zarbli cholg'u asbobi, balki xalqning estetik qarashlari, marosim madaniyati va ritmik tafakkurini mujassam etgan san'at vositasidir. Shu sababli doira ta'limining nazariy asoslari ushbu cholg'uni o'qitish jarayonini ilmiy, tizimli va maqsadga yo'naltirilgan tarzda tashkil etishga xizmat qiladi.

Doira ta'limining nazariy asoslari, avvalo, musiqa pedagogikasi va umumiy didaktika tamoyillariga tayanadi. Ilmiylik, tizimlilik, izchillik, ko'rgazmalilik, ongli va faol ishtirok tamoyillari doira o'qitish jarayonida yetakchi o'rin tutadi. Ushbu tamoyillar orqali o'quvchilarning musiqiy bilimlari bosqichma-bosqich rivojlantiriladi va mustahkamlanadi. Doira ta'limi jarayonida nazariya va amaliyotning uyg'unligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Doira ta'limining muhim nazariy tushunchalaridan biri ritm hisoblanadi. Ritm musiqaning asosiy ifoda vositasi bo'lib, doira ijrochiligida markaziy o'rin egallaydi. Nazariy jihatdan ritm tuyg'usini shakllantirish o'quvchilarning vaqtni his qilish, musiqiy eshitish va koordinatsiya qobiliyatlarini rivojlantiradi. Shu bois doira ta'limida

zarb turlari, o'lchovlar, pauzalar va ularning ifodaviy xususiyatlari tizimli ravishda o'rgatiladi.

Doira ta'limining nazariy asoslari xalq pedagogikasi va ustoz-shogird an'analari bilan ham uzviy bog'liq. Asrlar davomida doira ijrochiligi tajriba asosida, bevosita amaliy namuna orqali avlodlardan avlodga o'tib kelgan. Ustoz-shogird tizimi orqali ijro uslublari, zarb texnikalari va ijodiy yondashuvlar o'rgatilgan. Zamonaviy doira ta'limida ushbu an'analarni saqlab qolish bilan birga, ularni ilmiy-metodik asoslar bilan boyitish zarur.

Nazariy asoslarning yana bir muhim jihati - yosh va individual xususiyatlarni hisobga olishdir. Doira ta'limi jarayonida o'quvchilarning psixofiziologik imkoniyatlari, musiqiy qobiliyatlari va tayyorgarlik darajasi e'tiborga olinadi. Boshlang'ich bosqichda oddiy ritmik mashqlar, o'yin elementlari va taqlid usullari qo'llanilsa, keyingi bosqichlarda murakkab zarb usullari, ansambl ijrochiligi va improvizatsiya elementlari joriy etiladi. Bu bosqichma-bosqichlik nazariy jihatdan asoslangan bo'lishi lozim.

Doira ta'limining nazariy asoslari kompetensiyaviy yondashuv bilan ham bog'liq. Zamonaviy musiqa ta'limida o'quvchilarda nafaqat ijrochilik malakalari, balki musiqiy, ijodiy, kommunikativ va madaniy kompetensiyalarni shakllantirish ko'zda tutiladi. Doira ta'limi orqali o'quvchilar jamoada ishlash, bir-birini tinglash va sahna madaniyatiga rioya qilish ko'nikmalarini egallaydilar. Bu esa ularning shaxs sifatida kamol topishiga xizmat qiladi.

Shuningdek, doira ta'limining nazariy asoslarida milliy va zamonaviy yondashuvlarning uyg'unligi muhim ahamiyat kasb etadi. Milliy ijro an'analari, folklor namunalarini o'rganish bilan bir qatorda, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish ta'lim jarayonini yanada samarali qiladi. Bu esa o'quvchilarning doira ijrochiligiga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, doira ta'limining nazariy asoslari milliy musiqa ta'limining muhim poydevorini tashkil etadi. Ushbu asoslar doira o'qitish jarayonini ilmiy jihatdan tashkil etish, o'quvchilarning musiqiy va ma'naviy rivojlanishini ta'minlash hamda milliy madaniy merosni asrab-avaylashga xizmat qiladi. Nazariy jihatdan puxta ishlab chiqilgan doira ta'limi amaliyotda yuqori natijalarga erishishning muhim omili hisoblanadi.

Davlat ta'lim standartlari ta'lim jarayonining normativ-huquqiy asosi bo'lib, u ta'limning maqsadi, mazmuni va natijalarini belgilaydi. Doira ta'limida DTS musiqiy-ijrochilik, nazariy bilimlar va pedagogik kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qilishi lozim. Nazariy jihatdan DTS musiqa pedagogikasi, didaktika va milliy musiqa an'analari asosida ishlab chiqiladi.

Doira ta'limida DTSning asosiy vazifasi - o'quvchilarda ritm tuyg'usi, texnik malaka, musiqiy eshitish va badiiy ifodani rivojlantirishdir. Shu bilan birga, standartlar

o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda bosqichma-bosqich o'qitishni ta'minlashi zarur.

2. Amaldagi DTSning muammolari va ularni tahlil qilish

Amaldagi davlat ta'lim standartlarida doira ta'limiga oid ayrim kamchiliklar mavjud. Jumladan, nazariya va amaliyot o'rtasidagi muvozanatning yetarli darajada ta'minlanmaganligi, baholash mezonlarining aniq belgilanmaganligi va kompetensiyaviy yondashuvning to'liq joriy etilmaganligi kuzatiladi. Bu holatlar o'quv jarayonining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, DTSda milliy ijro uslublari va zamonaviy pedagogik texnologiyalarning integratsiyasi yetarli darajada aks etmagan. Natijada, o'quvchilar ijrochilik texnikasini egallash bilan cheklanib, ijodiy va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini to'liq rivojlantira olmaydilar.

3. DTSni kompetensiyaviy yondashuv asosida takomillashtirish

Zamonaviy ta'limda kompetensiyaviy yondashuv yetakchi tamoyil hisoblanadi. Doira ta'limida DTSni takomillashtirish jarayonida musiqiy-ijrochilik kompetensiyasi, metodik kompetensiya, kommunikativ va madaniy kompetensiyalarni shakllantirishga alohida e'tibor qaratilishi lozim. Har bir kompetensiya aniq natijalar va baholash mezonlari bilan belgilanishi zarur.

Bu yondashuv o'quvchilarning nafaqat bilim va ko'nikmalarini, balki ularni amaliy faoliyatda qo'llay olish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Natijada, doira ta'limi yanada samarali va maqsadga yo'naltirilgan bo'ladi.

4. O'qitish metodlarini DTSga integratsiya qilish

Doira ta'limida DTSni takomillashtirishning muhim yo'nalishlaridan biri - o'qitish metodlarini standartlarga mos ravishda belgilashdir. Ritmik mashqlar, ansambl ijrochiligi, improvizatsiya, eshitish orqali o'rganish, interfaol va innovatsion metodlar DTSda aks ettirilishi lozim. Ushbu metodlar o'quvchilarning ijodiy faolligini oshiradi va musiqiy tafakkurni rivojlantiradi.

5. Baholash tizimini takomillashtirish

DTS doirasida doira ta'limida baholash tizimini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega. Baholash faqat texnik ijro emas, balki ritmni his qilish, sahna madaniyati, ijodiy yondashuv va ansamblida ishlash ko'nikmalarini ham qamrab olishi kerak. Bu esa adolatli va shaffof baholashni ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, doira ta'limida davlat ta'lim standartlarini takomillashtirish milliy musiqa ta'limining sifatini oshirishga xizmat qiluvchi muhim jarayondir. DTSni kompetensiyaviy yondashuv, zamonaviy pedagogik metodlar va milliy an'analar asosida qayta ko'rib chiqish orqali doira ta'limining samaradorligini oshirish mumkin. Ushbu yo'nalishlar o'quvchilarning ijrochilik mahoratini rivojlantirish, ijodiy tafakkurni shakllantirish va milliy madaniyatga hurmatni mustahkamlashga xizmat qiladi. Doira ta'limida takomillashtirilgan DTS kelajakda

malakali ijrochilar va pedagoglarni tayyorlashning mustahkam poydevori bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch. - Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. Milliy madaniyat va san'atni rivojlantirishga oid qaror va farmonlar to'plami. - Toshkent, 2018.
3. Abdug'aniyev A. O'zbek xalq cholg'ulari va ularning ijrochilik an'analari. - Toshkent: O'qituvchi, 2005.
4. Rajabiy Y. Musiqa merosimizga bir nazar. - Toshkent: Fan, 1978.
5. Tursunov S. Doira ijrochiligi asoslari. - Toshkent: Musiqa, 2012.
6. Sultonov X. Milliy zarbli cholg'ular metodikasi. - Toshkent: San'at, 2014.
7. Qodirov B. Musiqa pedagogikasi va metodikasi. - Toshkent: O'qituvchi, 2010.
8. Yo'ldoshev J., Usmonov S. Pedagogik texnologiyalar asoslari. - Toshkent: O'qituvchi, 2004.
9. Nurmatov R. Bolalar musiqa va san'at maktablarida cholg'u ijrochiligini o'qitish metodikasi. - Toshkent: Fan, 2016.
10. Sharipov D. Ustoz-shogird an'analari va musiqa ta'limi. - Toshkent: Ma'naviyat, 2009.
11. Abdullayev A. Musiqa ta'limida kompetensiyaviy yondashuv. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
12. Ismoilov M. Ansambl ijrochiligi va ritm masalalari. - Toshkent: Musiqa, 2011.
13. Saidov O. Zamonaviy musiqa ta'limida innovatsion metodlar. - Toshkent: Innovatsiya, 2020.
14. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Bolalar musiqa va san'at maktablari uchun o'quv dasturlari. - Toshkent, 2021.
15. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Bolalar musiqa va san'at maktablari faoliyatini takomillashtirishga oid me'yoriy hujjatlar. - Toshkent, 2019.